

การนิเทศการสอนตามหลักพุทธลีลา TEACHING SUPERVISION ACCORDING TO BUDDHA'S STYLE OF TEACHING

รัฐวัลย์ เหมือนมาตร Ratthawan Muanmart
โรงเรียนประถมศึกษาธรรมศาสตร์ Pratomsuksa Thammasat School, Thailand
Corresponding Author E-mail: pupupts@gmail.com

Article Received: March 17, 2025. Revised: March 28, 2025. Accepted: March 29, 2025.

บทคัดย่อ

บทความนี้จะนำเสนอการนิเทศการสอนตามหลักพุทธลีลาเพื่อเกิดประโยชน์ต่อการจัดการเรียนของครูให้มีความสำเร็จและนักเรียนมีผลสัมฤทธิ์สูงขึ้นได้ กล่าวคือ ครูผู้สอนจะต้องมีความรู้เข้าใจในเนื้อหาที่สอนทำให้การนิเทศการเรียนการสอนมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง โดยแนวคิดการนิเทศการสอนตามหลักพุทธลีลาที่นำเสนอในบทความนี้สามารถจะมาปรับใช้ในการนิเทศการสอนของครู ครูต้องปรับทัศนคติความคิด ยอมรับการเปลี่ยนแปลงตามคำชี้แนะ แนะนำครูจะต้องปรับวิธีคิดเปลี่ยนการสอน จัดหาสื่อการสอนให้ตรงกับความต้องการของผู้เรียน มีความทันสมัยตามยุคตามสมัยปรับบทบาทจากเดิมที่ครูเป็นศูนย์กลาง (Teacher Center) ของความรู้มาเป็นผู้อำนวยความสะดวก (Coaching) คอยชี้แนะเพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดองค์ความรู้ด้วยตนเอง (Child Center) สอนเนื้อหาบ่อยลงให้ผู้เรียนศึกษาเรียนรู้ จัดการสอนให้นักเรียน ครู ผู้บริหารมีส่วนร่วมมากขึ้น เมื่อผู้เรียนเป็นผู้รับฟังจากครูฝ่ายเดียว ผู้เรียนจะเกิดการเรียนรู้ เกิดทักษะการคิดวิเคราะห์ค่อนข้างน้อย แต่ถ้ามีการจัดการเรียนการสอนแบบ Active Learning ผู้เรียนได้ปฏิบัติลงมือทำด้วยตนเองผู้เรียนจะเกิดการเรียนรู้แบบคงทนถาวร วิธีการจัดการเรียนการสอนที่เป็นที่นิยมแพร่หลายในปัจจุบัน คือ การเรียนรู้แบบลงมือปฏิบัติและการนำเทคโนโลยีเข้ามาประยุกต์ใช้ด้วย ดังนั้น การนิเทศการศึกษาที่บูรณาการกับหลักพุทธลีลาจึงเป็นแนวทางการนำหลักพุทธธรรมมาบูรณาการกับการนิเทศทางการศึกษาที่ผู้นิเทศกับผู้รับการนิเทศจะเป็นตัวช่วยหนึ่งในการกระตุ้น ส่งเสริม สนับสนุน พัฒนาและช่วยเหลือครูให้เกิดการพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนการสอนของตนเองให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด

คำสำคัญ: การนิเทศการสอน, พุทธลีลา, ครู, ผู้เรียน

Abstract

This article presented the teaching supervision based on the Buddha's teaching style to benefit teachers' learning management to achieve success and students' higher achievements. In other words, teachers must have knowledge and understanding of the content being taught, making teaching supervision very important. The teaching supervision concept based on the Buddha's teaching style presented in this article could be applied to teachers' teaching supervision. Teachers must adjust their attitudes, thoughts, and accept changes according to suggestions and recommendations. Teachers must adjust their thinking and change their teaching methods, providing teaching media that should meet the needs of

the learners, and be up-to-date with the times. They must change their role from being the teacher's center of knowledge to being a facilitator (Coaching) who provided guidance to encourage learners to gain knowledge by themselves (Child Center). They must teach less content and let the learners study and learn more. They must organize teaching so that students, teachers, and administrators participated more. When learners were the only listeners to the teacher, they would learn and develop analytical thinking skills quite a bit. However, if there was an Active Learning teaching management, where the learners could practice and do it by themselves, the learners would gain lasting learning. The most popular teaching methods nowadays were hands-on learning and the application of technology. Therefore, educational supervision integrated with the principles of the Buddha's teaching style was a guideline for integrating Buddhist principles with educational supervision, where supervisors and those being supervised would be one of the tools to stimulate, promote, support, develop and assist teachers to develop their own teaching management competencies for maximum efficiency.

Keywords: Teaching Supervision, Buddha's Teaching Style, Teachers, Students

บทนำ

คำว่า นิเทศการสอน มาจากคำสองคำ คือ นิเทศ + สอน รวมกันเป็น นิเทศการสอน ก็เปรียบเสมือนเข็มทิศ ชี้แนวทาง เป็นแสงสว่างที่ให้ครูผู้สอนเดินถูกทิศทางในกระบวนการการสอนซึ่งจุดมุ่งหมายของการศึกษาที่สำคัญอีกประการหนึ่งเป้าหมายหลักเดียวกัน คือเรื่องของคุณภาพการศึกษาและตัวบ่งชี้คุณภาพที่สำคัญ คือ คุณภาพของนักเรียนหรือประสิทธิผลการเรียนรู้ของนักเรียน ที่จะนำมาพัฒนาระบบการศึกษาให้มีคุณภาพและการพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพ ผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการส่งเสริม พัฒนา ผู้เรียน เติบโตศักยภาพ คือ ผู้บริหาร ครู บุคลากรทางการศึกษา บุคคลเหล่านี้จึงจำเป็นต้องได้รับการพัฒนาให้มีศักยภาพเต็มความสามารถมีประสิทธิภาพเป็นกระบวนการที่ถูกต้อง หลายหลากวิธีการ และการนิเทศการจัดการเรียนการสอนเป็นส่วนหนึ่งที่ใช้ในการพัฒนาผู้เรียนให้มีประสิทธิภาพ การนิเทศการเรียนการสอนจึงจำเป็นต้องปรับประยุกต์บูรณาการสอดแทรกหลักพุทธลีลาเข้ามาปรับรูปแบบนิเทศการสอน เป็นหัวใจสำคัญที่จะเป็นแนวทางนำไปสู่เป้าหมาย และบรรลุเป้าหมายตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้ต้องได้รับการร่วมมือทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในกระบวนการสอนจะส่งเสริมการสอนจะเกิดประสิทธิภาพ ประสิทธิผล ลงสู่ตัวผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพและพัฒนาผู้เรียนให้มีความสามารถเต็มศักยภาพออกมาถึงสุดขีดจำกัดของแต่ละบุคคล ดังนั้นผู้บริหารต้องมีระบบการจัดการที่ดี มีการวางแผนงานร่วมกันในการจัดการบริหารระบบการศึกษาภายในโรงเรียน รวมถึงมีส่วนร่วมมีวิสัยทัศน์ในการนิเทศการเรียนการสอนของครู ผู้นิเทศต้องเป็นบุคคลที่มีความรู้ความสามารถ เข้าใจขั้นตอน ทฤษฎีเกี่ยวข้องกับการสอน ผู้บริหารหรือกรรมการที่ได้รับการแต่งตั้งเป็นผู้ช่วยเหลือแก้ปัญหา แนะนำ ชี้แนะ ปรับกระบวนการในการสอน หรือส่งเสริม พัฒนา ผู้รับการนิเทศ คือ ครูผู้สอนต้องเป็นผู้ที่ได้รับการพัฒนารอบด้าน สถานศึกษาใดขาดกระบวนการนิเทศการสอนไม่ได้ เพราะการนิเทศเปรียบเสมือนวงล้อขับเคลื่อนการจัดการเรียนการเกิดประสิทธิภาพประสิทธิผลบรรลุตามตัวชี้วัด วัตถุประสงค์

และที่สำคัญตัวผู้เรียนได้รับการพัฒนาอย่างมีประสิทธิภาพ ผู้นิเทศและผู้รับการนิเทศต้องเป็นผู้มีความรู้ความสามารถ แก้ปัญหาชี้แนะ แนะนำ มีความคิดเชิงบวกทัศนคติที่ดีกับเพื่อนร่วมงาน ผู้ร่วมประกอบวิชาชีพเป็นผู้รับฟังที่ดี เป็นผู้มีความจริงใจ มีจิตเมตตา ยึดมั่นในความถูกต้องประยุกต์หลักการต่างๆ

อีกสิ่งหนึ่งควรนำหลักพุทธลีลา ผู้มีคุณลักษณะซึ่งเรียกได้ว่าเป็นลีลาในการสอน 4 อย่างดังนี้ 1) สันถัสสนา อธิบายให้เห็นชัดเจน แจ่มแจ้ง วิธีการสอนของครู ส่งเสริม พัฒนาต่อ หรือการปรับ แก้ปัญหา วิธีการสอน ชี้แนะ แนะนำ เปรียบเหมือนผู้นิเทศเป็นผู้จูงมือผู้รับการนิเทศไปดูให้เห็นกับตา (ข้อบกพร่องขณะจัดการสอน) 2) สมาทปนา ชักจูง สร้างแรงจูงใจให้เห็นจริงในกระบวนการสอนการแนะนำ ชวนให้คล้อยตาม จนต้องยอมรับความคิดเห็นคำแนะนำและนำไปปฏิบัติ 3) สมุตเตชนา เราใจให้แก่วรรณ บังเกิดกำลังใจ ปลุกให้มีอุตสาหะแข่งขัน มั่นใจว่าจะทำให้สำเร็จได้ไม่หวั่นระย่อต่อความลำบาก อดทนต่อการเกิดผลสำเร็จช้ากว่าที่ตั้งไว้ 4) สัมปหังสนา ซื่อโลมใจให้เข้มแข็ง ร่าเริง เบิกบาน ฟังไม่เบื่อ และเปี่ยมด้วยความหวัง เพราะมองเห็นคุณประโยชน์ที่จะได้รับการปฏิบัติจากคุณครูเป็นคำสั้นๆ ว่า แจ่มแจ้ง จูงใจ ชาญฉลาด ร่าเริง หรือ ชี้ชัด เชิญชวน คึกคัก เบิกบาน (สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป. อ. ปยุตโต), 2530)

นิเทศการจัดการเรียนการสอนย่อมมีความคิดเห็นที่แตกต่าง กระบวนต่างกัน ย่อมเกิดผลกระทบ ต่อความรู้สึกรู้สึกของครูผู้สอนหรือผู้รับการนิเทศ นำมาประยุกต์ ปรับในการนิเทศ เพื่อสร้างบรรยากาศในการนิเทศให้มีความสุข ทั้งครูผู้สอน ผู้เรียน ตัวผู้นิเทศเอง ลดปัญหาช่องว่างความคิดปัญหาระหว่างกันบุคคล เพราะการนิเทศการสอนเป็นกระบวนการช่วยเหลือ สนับสนุน ส่งเสริมและพัฒนาการจัดการเรียนการสอน โดยมีเป้าหมายเพื่อพัฒนาทักษะ ความรู้ ความเข้าใจ ทักษะการคิดวิเคราะห์ และประสิทธิภาพของครูผู้สอน ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ของนักเรียน และต้องการสร้างบรรยากาศห้องเรียนแห่งความสุขเนื่องจากทั้งการนิเทศ การศึกษาและการนิเทศการสอนมีทฤษฎี แนวทางการปฏิบัติ หลักการ แนวคิด ในการนิเทศการศึกษาต้อง ดำเนินการตามหลักวิชาการที่ถูกต้อง มีแผนการดำเนินงานเป็นลำดับ ขั้นตอนที่ชัดเจน เป็นระบบ มีการติดตามประเมินผล และให้คำแนะนำ ช่วยเหลือครูเพื่อให้เกิดการจัดการเรียนการสอนดีขึ้น ด้วยเหตุนี้การนิเทศ การศึกษาจึงเป็นทั้งศาสตร์และศิลป์ เป็นกระบวนการที่ช่วยให้ครูพัฒนาการจัดกิจกรรมการเรียนรู้และปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์ในการสอนให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลง มีความพร้อมในการพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพ มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ในฐานะเป็นพลเมืองไทยและพลโลก (ศิริวรรณ ลี้กิจเจริญผล, 2559)

บทความนี้จะนำเสนอการนิเทศการจัดการเรียนการสอนตามหลักพุทธลีลา ประกอบด้วยแนวคิด เกี่ยวกับการนิเทศการจัดการเรียนการสอน แนวคิดตามหลักพุทธลีลา นิเทศการจัดการเรียนการสอนตามหลัก พุทธลีลา และบทสรุป อันเป็นประโยชน์ที่ได้รับความรู้เรื่องนี้อย่างเข้าใจหลักการของการนิเทศการสอนจะได้ เรียนรู้กระบวนการและขั้นตอนในการนิเทศการสอนอย่างเป็นระบบและนำหลักพุทธลีลาไปประยุกต์ใช้ สามารถนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาไปปรับใช้ในการทำงานได้อย่างเหมาะสม สามารถพัฒนาคุณภาพ การสอนช่วยให้ครูสามารถพัฒนาตนเองและปรับปรุงการสอนให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นส่งเสริมการเรียนรู้ ของผู้เรียนทำให้ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจในเนื้อหาที่เรียนมากขึ้น และเกิดการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ สร้างสรรค์สภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่ดีช่วยสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่เอื้อต่อการพัฒนาทั้งด้านสติปัญญา จิตใจและคุณธรรม ยังสามารถพัฒนาตนเองให้เป็นผู้ที่มีคุณภาพ ช่วยให้ผู้เรียนและครูพัฒนาดูแลตนเองให้เป็นผู้ที่มี คุณธรรม จริยธรรม มีความสุข และแผนภาพที่เกี่ยวข้องการศึกษาเรื่องนี้จะใช้แผนภาพในการอธิบาย กระบวนการต่างๆ เช่น แผนภาพกระบวนการนิเทศแสดงขั้นตอนต่างๆ ในการนิเทศการสอนตั้งแต่การวางแผน การดำเนินการ และการประเมินผล แผนภาพความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบต่างๆ แสดงความเชื่อมโยง

ระหว่างครู ผู้เรียน สารการเรียนรู้ และสภาพแวดล้อมในการเรียนรู้แผนภาพแสดงหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่เกี่ยวข้อง แสดงหลักธรรมที่นำมาประยุกต์ใช้ในการนิเทศ เช่น หลักการให้ การรับ การเอื้อเพื่อเผื่อแผ่ หลักพุทธลีลา เป็นต้น ประโยชน์ของแผนภาพ ทำให้เป็นภาพรวมได้ชัดเจน เห็นความเชื่อมโยงของกระบวนการ ลดความซับซ้อนและจำได้ง่าย นำไปใช้ง่ายขึ้น

การนิเทศการจัดการเรียนการสอน

นิเทศการศึกษา หรือการนิเทศติดตามตามการจัดการเรียนการสอน (Supervisions) เป็นกระบวนการทำงานและความร่วมมือระหว่างผู้นิเทศกับผู้รับการนิเทศ เพื่อประสิทธิภาพอันสูงสุดในการเรียนของนักเรียน การนิเทศเป็นการกระตุ้นให้การทำงานประสบผลสำเร็จ ซึ่งมีนักวิชาการได้ให้ความหมายไว้ ดังนี้

Harris (1985) มีความเห็นว่า นิเทศการศึกษาหรือการนิเทศติดตามตามการจัดการเรียนการสอน คือ สิ่งที่บุคลากรในโรงเรียนกระทำกับบุคคลหรือสิ่งของเพื่อมุ่งหมายในการคงไว้หรือเปลี่ยนแปลงการดำเนินงานของโรงเรียนให้เป็นไป ตามแนวทางที่จะส่งอิทธิพลให้บรรลุจุดหมายหลักการสอนของโรงเรียนนั้นคือ การนิเทศศึกษามุ่งให้เกิดผลต่อผู้เรียนโดยผ่านบุคคลและวัสดุ

การนิเทศ (Supervision) คือ การพัฒนาหรืออภินิเทศ การให้บริการทางเทคนิคจากผู้เชี่ยวชาญ การร่วมมือและประสานงานซึ่งมีความหมายโดยสรุปดังนี้ S คือ การสนับสนุน (Support) การมีส่วนร่วม (Share) การบริการ (Service), U คือ ความสามัคคี (Unity) ความเข้าใจ (Understanding) การยกฐานะ (Upgrading), P คือ การวางแผน (Planning) การเลื่อนขั้น (Promotion) การแก้ปัญหา (Problem-solving), E คือ การศึกษาหาความรู้ (Education) การประเมินผล (Evaluation) การทดลอง (Experiment), R คือ การวิจัย (Research) การรายงาน (Report) การบันทึก (Record), V คือ การเยี่ยมเยียน (Visiting) การรู้คุณค่า (Value) การมีคุณธรรม (Virtue), I คือ การปรับปรุง (Improvement) การให้ข่าวสาร (Information) การอบรม (Inservice Training), S คือ การปรับตัวเอง (Self-adjustment) ความมั่นใจตนเอง (Self-confidence) การรับผิดชอบตนเอง (Self-responsibility), I คือ นวัตกรรม (Innovation) ความฉลาดรอบรู้ (Intelligence) ความสนใจ (Interest), O คือ การสังเกต (Observation) การจัดรูปงาน (Organization) การตั้งจุดประสงค์ (Objective), N คือ ความต้องการ (Needs) การประนีประนอม (Negotiation) ความจำเป็น (Necessity) (สถาพร สมอุทัย, 2565)

จอมพงศ์ มงคลวนิช (2555) ให้ความหมายของการนิเทศว่าหมายถึง กระบวนการทำงานร่วมกันของผู้บริหารกับบุคลากรภายในสถานศึกษาซึ่งจะต้องร่วมมือกันช่วยเหลือซึ่งกันและกันเพื่อปรับปรุง และพัฒนาคุณภาพการปฏิบัติงานของครู เพื่อให้เกิดผลสัมฤทธิ์ของนักเรียนให้สูงขึ้นตามจุดหมายที่ทางสถานศึกษาคาดหวังไว้

ชุมศักดิ์อินทร์รักษ์ (2551) ให้ความหมายของการนิเทศ หมายถึง กระบวนการในการจัดกิจกรรมอันนำไปสู่จุดหมายปลายทางที่พึงประสงค์ และเป็นการแสดงถึงกิจกรรมการนิเทศที่เป็นไปในทางการให้คำปรึกษาช่วยเหลือปรับปรุงการเรียนการสอนเพื่อให้ได้มาตรฐานที่กำหนดในการประกันคุณภาพ

ไพโรจน์ กลิ่นกุหลาบ (2542) เสนอหลักการสำคัญของการนิเทศการศึกษา ดังนี้

1. การนิเทศการสอนของครูเป็นกระบวนการทำงานร่วมรวมแรงร่วมใจ แลกเปลี่ยนความรู้ ซึ่งกับและกันระหว่างผู้บริหาร ผู้นิเทศ และผู้รับการนิเทศ เป็นกระบวนการนิเทศรวมถึงการทำงานเป็นขั้นตอน มี

ความต่อเนื่อง ไม่หยุดนิ่ง และมีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์ในหมู่คณะ ซึ่งลักษณะดังกล่าวล้วนเป็นลักษณะที่พึงประสงค์ของ การนิเทศที่ดีทั้งสิ้น

2. การนิเทศการศึกษามีเป้าหมายอยู่ที่คุณภาพของผู้เรียน โดยผ่านตัวกลางสำคัญ คือ ครูและบุคลากรทางการศึกษา

3. การนิเทศการศึกษานับบรรยากาศในการเป็นประชาธิปไตย

Franseth (1961 อ้างถึงใน วรณพร สุขอนันต์, 2550) ได้เสนอหลักการนิเทศการศึกษาที่ดีไว้ดังนี้

1. นิเทศการสอนส่งผลในการปรับปรุงการเรียนการสอนอย่างเต็มที่ก็ต่อเมื่อมีการนิเทศอย่างสม่ำเสมอ มีความสำคัญในการแก้ปัญหาอย่างมีเหตุมีผล ที่จะถึงจุดหมายตามเป้าหมายการสอน โดยมีการนิเทศพิจารณาร่วมกันทั้งผู้นิเทศและผู้รับการนิเทศ

2. นิเทศการสอนจะมีความหมายสำหรับครูก็ต่อเมื่อการนิเทศการสอนนั้นแสดงให้เห็นว่าเป็นสิ่งที่มีประโยชน์เกี่ยวข้องกับนักเรียนและมีเหตุผลต่อผู้รับการนิเทศโดยตรงและจะทำให้ครู ผู้เรียน ผู้นิเทศได้มีส่วนร่วมในการเสนอแนะ แนะนำ ช่วยเหลือ

3. นิเทศการสอนที่ดีจะต้องสร้างบรรยากาศที่เป็นกันเอง ไม่ยั่วเยาะ และสร้างความเข้าใจ เปิดใจยอมรับซึ่งกันและกัน ช่วยเหลือ แนะนำกันแบบกัลยาณมิตร เพื่อช่วยปรับแก้ไขความทุกข์ ความขัดข้องใจ ติดปัญหาใดๆ เพื่อให้บรรลุเป้าหมาย

สรุปว่า การนิเทศติดตามตามการสอนเป็นศาสตร์และศิลป์ มีหลักการที่ถูกต้องอย่างเป็นระบบ ผู้นิเทศ ผู้รับการนิเทศสามารถนำไปประยุกต์ใช้ เป็นแนวทางสำคัญมุ่งประโยชน์เพื่อการพัฒนาครูเป็นกระบวนการทำงานและหลักแห่งความร่วมมือร่วมแรงร่วมใจของผู้บริหาร ผู้นิเทศ ครูผู้สอน เพื่อแก้ปัญหา ความทุกข์ ขัดข้องใจ ติดขัดปัญหา ชี้แนะ แนะนำ ช่วยเหลือ สร้างความเข้าใจ ความเท่าเทียม เปิดใจยอมรับซึ่งกันและกัน ปรับปรุง พัฒนาอย่างต่อเนื่องระหว่างผู้นิเทศกับผู้รับการนิเทศเป็นกัลยาณมิตรต่อกันมีความเป็นประชาธิปไตยให้มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นความรู้อย่างอิสระ หลักของยึดหยุ่นให้มีอิสระในการพัฒนาตนเอง และมีเป้าหมายเดียวกัน (กรองทอง จิระเดชกุล, 2550)

แนวคิดตามหลักพุทธลีลา

ก่อนที่เราจะพูดถึงหลักการสอน ทฤษฎีต้องมารู้จักรากศัพท์ พุทธลีลา มาจาก 2 คำ พุทธะ + ลีลา พุทธะ แปลว่า ผู้รู้, ผู้ตื่น, ผู้เบิกบาน, ลีลา แปลว่า ท่วงท่า ท่าทาง, ท่าทางอันงาม ท่วงทำนอง, รูปแบบเฉพาะตัว ดังนั้น พุทธลีลา แปลรวมได้ว่า ท่วงท่าในการสอนแจ่มแจ้งผู้จริง ท่วงทาท่านองการสอนการให้คำแนะนำอันดีงามผู้มีมิตรกัลยาณมิตร คุณลักษณะซึ่งเรียกว่าเป็นลีลาในการสอนหรือการถ่ายทอด แนะนำ ชี้แนะ อธิบาย แบ่งออกเป็น 4 อย่างดังนี้ 1) สันทัสสนา มีสามารถอธิบายอะไรชัดเจน แจ่มแจ้ง เข้าใจลึกซึ้งให้เห็นด้วยตนเอง 2) สมทปนา อธิบาย แนะนำ ชักจูงให้ผู้ฟังคล้อยตาม เห็นจริงตามสภาพจริง ยอมรับและนำไปปฏิบัติได้จริง 3) สมุตเตชนา สร้างแรงบันดาลใจ ความเข้าใจ ปลุกกระตุ้นความหึกเหิม เสริมแรงในการต่อสู้ ไม่ย่อท้อ มีความอดสาเห มุ่งมั่นไม่หวั่นไหว และ 4) สัมปหังสนา ซโลมใจให้เข้มแข็ง ร่าเริง เบิกบาน ฟังไม่เบื่อ และเปี่ยมด้วยความหวัง เพราะมองเห็นคุณประโยชน์ที่จะได้รับจากการปฏิบัติ อาจพูดเป็นคำสั้นๆ ว่า แจ่มแจ้ง จูงใจ หาญกล้า ร่าเริง หรือ ชี้ชัด เชิญชวน คึกคัก เบิกบานผู้ที่สั่งสอน แนะนำ ชี้แนะ อย่างไรก็ตามอาจเรียนรู้หรือ สั่งสอนอย่างไรก็ไม่เข้าใจหรือไม่รับฟังอะไรทั้งนั้น (พระธรรมปิฎก ป. อ. ปยุตฺโต, 2544)

พระองค์ทรงเลือกใช้วิธีการสอนที่แตกต่างหลากหลายให้เหมาะสมกับบุคคลตามระดับสติปัญญาของผู้เรียน และในการสอน ชี้นะ แนะนำแต่ละครั้งพระพุทธเจ้าท่านจะทรงคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลเสมอถึงจะได้ประโยชน์ บรรลุตามเป้าหมาย ความสำเร็จ โดยแบ่งบุคคลออกเป็น 4 เหล่า คือ 1) อุคฆฏิตัญญู (พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย 21/132/201) ผู้อาจรู้ธรรมหรือผู้พอที่จะเรียนรู้ได้พลัน เปรียบเสมือนเหมือนดอกบัวอยู่เหนือน้ำพอถูกแสงอาทิตย์ก็พร้อมที่จะเบ่งบาน 2) วิปจิตัญญู ผู้อาจรู้ธรรมหรือเรียนรู้ได้ต่อเมื่อมีคนคอยได้อธิบาย ชี้นะ แนะนำเปรียบเสมือนดอกบัวปรึมน้ำพร้อมจะบานในวันรุ่งขึ้น 3) เนยยะ ผู้พอจะแนะนำ สั่งสอนได้อยู่แต่ต้องพูด บอกอธิบายบ่อยๆ ซ้ำๆ จึงรู้ตามเปรียบเหมือนดอกบัวได้น้ำ อันจะบานในวันต่อไป และ 4) ปทปรมะ ผู้ที่สั่งสอน แนะนำ ชี้นะ อย่างไรก็ตามอาจเรียนรู้หรือ สั่งสอนอย่างไรก็ไม่เข้าใจหรือไม่รับฟังอะไรทั้งนั้น เปรียบเสมือนดอกบัวซึ่งติดอยู่กับดินอันจะเป็นอาหารปลาและเต่า ในบุคคลเหล่านี้ พระพุทธเจ้าทรงตรัสไว้เลือกที่จะสอนบุคคล 3 ประเภทแรกโดยทรงเลือกธรรมะให้เหมาะสมกับอุปนิสัยและปัญญาบารมีของบุคคลนั้น (พระธรรมปิฎก ป. อ. ปยุตโต, 2544)

สรุปตามหลักพุทธลีลาของพระพุทธเจ้าท่านได้ทรงจัดระดับสติปัญญาความแตกต่างของบุคคลไว้เป็นสี่จำพวกที่จะทรงสั่งสอนได้ แต่เลือกที่จะสอนได้ไว้แค่สามจำพวกเท่านั้นและนำมาใช้ในการสอนหรือการถ่ายทอด แนะนำ ชี้นะ อธิบาย แบ่งออกเป็น 4 อย่างดังนี้ 1) สันทิสสนา มีสามารถอธิบายอะไรชัดเจน แจ่มแจ้ง เข้าใจลึกซึ้งให้เห็นด้วยตนเอง 2) สมาทปนา อธิบาย แนะนำ ชักจูงให้ผู้ฟังคล้อยตาม เห็นจริงตามสภาพจริง ยอมรับและนำไปปฏิบัติได้จริง 3) สมุตเตชนา สร้างแรงบันดาลใจ ความเข้าใจ ปลุกกระตุ้นความหึกเหิมเสริมแรงในการต่อสู้ ไม่ย่อท้อ มีความอดสาหัส มุ่งมั่นไม่หวั่นไหว และ 4) ปทปรมะ ผู้ที่สั่งสอน แนะนำ ชี้นะ อย่างไรก็ตามอาจเรียนรู้หรือ สั่งสอนอย่างไรก็ไม่เข้าใจหรือไม่รับฟังอะไรทั้งนั้น

การนิเทศการจัดการเรียนการสอนตามหลักพุทธลีลา

ภารกิจสำคัญของการนิเทศการจัดการเรียนการสอน เป็นการช่วยเหลือครูผู้สอนให้เกิดทัศนคติที่ถูกต้อง คือรู้จักมองสิ่งต่างๆตามที่เป็นอยู่และสามารถจัดการกับสิ่งเหล่านั้นตามที่ควรจะเป็น ให้เกิดเป็นประโยชน์ทั้งแก่ตนและผู้เรียน จัดการสิ่งทั้งหลายตามอารมณ์ของตนเอง ความคิดของตนเองก่อให้เกิดคำตอบสนองความคิดของตนเองเพียงฝ่ายเดียว ในเมื่อครูผู้สอน ผู้นิเทศ มีทัศนคติที่ถูกต้อง จะก่อให้เกิดความสามารถจัดการดังกล่าวนี้ ด้วยการพัฒนาปัญญาและปัญญาที่เกิดขึ้นเป็นความรู้ความเข้าใจที่เกิดขึ้นในตัวบุคคลนั่นเอง ผู้สอนจะนำมายึดยึดให้หรือบังคับให้รับเขาไว้ไม่ได้

ในเมื่อคนจะเกิดหรือมีปัญหาได้ก็ต้องเกิดจากการเรียนรู้จักซึ่งท่องแท้ก็จะเกิดความรู้ความเข้าใจตามมาและพร้อมพัฒนาตัวเองเสมอ ภารกิจของครูผู้สอนและให้การศึกษาให้ความรู้แก่ผู้เรียนทั้งหลายจึงเป็นเพียงผู้ชี้ทางหรืออำนวยความสะดวกเปิดโอกาส ช่วยให้ผู้เรียนหรือผู้รับการศึกษา มีเข็มทิศเดินทางเข้าสู่ปัญญา สิ่งที่ดีที่สุดที่ครูผู้สอนที่ดีจะทำได้ ก็คือ มีความจริงใจ ซื่อสัตย์ ตั้งใจช่วยเหลือ พยายาม ค้นหา สรรหา กลอุบาย กลวิธี และอุปกรณ์ต่างๆ ที่จะมาช่วยผู้เรียนให้เข้าถึงปัญญาอย่างได้ผลดีที่สุด อย่างที่สำนวนบาลีเรียกว่า เป็นกัลยาณมิตร กัลยาณมิตร คือ มิตรแท้ มิตรที่มีแต่ความหวังดี แนะนำในทางที่ดี คอยช่วยเหลือให้กำลังใจในยามมีสุขหรือมีทุกข์ ในระบบการศึกษาเราจึงจำเป็นต้องมีกระจะเงาสะท้อนผลการกระทำ การจัดการเรียนการสอน การเรียนที่จะเกิดกับตัวผู้เรียน ผู้เรียนจึงเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในฐานะเป็นกระจะเงาสะท้อนผลการจัดการเรียนการสอนสอนของตัวครูผู้สอนและครูผู้สอนเป็นผู้สร้างปัญญาให้เกิดแก่ผู้เรียน ดังนั้นการนิเทศการเรียนการสอนจึงต้องเป็นผู้เกี่ยวข้องกับหลายฝ่ายมีส่วนร่วมและเป็นผู้ได้ลงมือกระทำร่วมกันให้มาก

ที่สุดเท่าที่จะช่วยให้กระบวนการการเรียนการสอน ที่ส่งผลต่อผู้เรียนให้เกิดปัญญานั้นขึ้นได้ โดยผ่านกระบวนการนิเทศที่สะท้อนผลการจัดการเรียนการสอนของครูผู้สอน คอยเป็นที่ปรึกษา แนะนำ ชี้แนะ แก้ปัญหา หาเทคนิค วิธีการ สื่อการสอนที่ทันสมัยที่เอื้อต่อการพัฒนาความรู้ของผู้เรียนและถ่วงการเรียนการสอนเป็นของยึดเยียดบังคับให้รับเอาการเรียนการสอนแบบนี้ผู้เรียนจะเป็นทุกข์ไม่มีความสุขกับการเกิดปัญญา จึงจำเป็นต้องปรับกระบวนการ ทาวิธี เทคนิคๆ มาจัดการเรียนการสอนให้ผู้เรียนเกิดความสุขจึงต้องใช้วิธีการแห่งปัญญา คือ ผู้เรียนต้องเป็นอิสระในการใช้ความคิด และในการที่จะซักถามโต้ตอบสืบเสาะค้นหาความจริงตามหลักอริยสัจสี่ต่างๆ ให้ได้รับความรู้ความเข้าใจขึ้นในตน (คณะกรรมการคุรุสภา, 2557)

ในระบบการจัดการเรียนการสอนแบบนี้ จึงมีการปฏิบัติอย่าง กาลามสูตร ไม่มีการบังคับให้เชื่อ ความเชื่อหรือศรัทธาในความรู้ที่ครูบอก หมายถึงความเชื่อมั่นในหลักการ วิธีการและสมมติฐานต่างๆ ที่ตนได้ตั้งขึ้น โดยมีเหตุผลเป็นฐานรองรับอย่างเพียงพอแล้วจะนำไปสู่จุดหมายได้อย่างแท้จริง และเป็นสิ่งที่พิสูจน์ได้ต่อไปตามลำดับในระหว่างดำเนินไปสู่เป้าหมายนั้น

ข้อสรุปที่เกี่ยวกับการสอน ดังนี้ ปัญญาเป็นสิ่งสร้างสรรค์ขึ้นความรู้ภายในตัวผู้เรียนเอง ผู้สอนทำหน้าที่เป็นกัลยาณมิตร ช่วยชี้แนะทางการเรียน วิธีสอน อุบาย และกลวิธีต่างๆ เป็นสื่อหรือเป็นเครื่องผ่อนแรง การเรียนการสอน อธิปไตยในทางความคิด เป็นอุปกรณ์สำคัญในการสร้างปัญญา

สิ่งที่ควรเข้าใจอีกอย่างหนึ่ง คือ ลักษณะงานสอน ซึ่งแตกต่างกันตามประเภทวิชา อาจแยกได้เป็น 2 ประเภท คือ วิชาประเภทชี้แจงข้อเท็จจริง เช่น ภูมิศาสตร์และประวัติศาสตร์ เป็นต้น การสอนวิชาประเภทนี้ หลักสำคัญอยู่ที่ทำให้เกิดความเข้าใจในข้อเท็จจริง การสอนจึงมุ่งเพียงหาวิธีการให้ผู้เรียนเข้าใจตามที่สอนให้เกิดพหุสัจจะเป็นใหญ่ ส่วนวิชาอีกประเภทหนึ่ง ซึ่งเกี่ยวกับคุณค่าในทางความประพฤติปฏิบัติ โดยเฉพาะ วิชาศีลธรรม และจริยธรรมทั่วไป การสอนที่จะได้ผลดี นอกจากให้เกิดความเข้าใจแล้ว จะต้องให้เกิดความรู้สึกมองเห็นคุณค่าและความสำคัญ จนมีความเลื่อมใสศรัทธาที่จะนำไปประพฤติปฏิบัติด้วย สำหรับวิชาประเภทนี้ ผลสำเร็จอย่างหลังเป็นสิ่งสำคัญมาก และมักทำได้ยากกว่าผลสำเร็จอย่างแรก เพราะต้องการคุณสมบัติขององค์ประกอบในการสอนทุกส่วน นับแต่คุณสมบัติส่วนตัวของผู้สอนไปทีเดียว ฉะนั้น การพิจารณาหลักการสอนของพระพุทธเจ้า จึงจะเริ่มแต่คุณสมบัติของผู้สอน การถ่ายทอดความรู้ ครูผู้สอนต้องมีลาในการสอน มีเทคนิค วิธีการ การนำเสนอที่น่าสนใจดึงดูดความสนใจของผู้เรียน เราจึงได้มาปรับประยุกต์พุทธลีลาในการถ่ายทอดดัง เลกเช่นพระพุทธเจ้าเคยใช้ในการสั่งสอนสาวกจนบรรลุธรรม ผู้นิเทศและบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียน การสอนจำเป็นต้องปรับประยุกต์นำพุทธลีลามาช่วยจัดการกระบวนการนิเทศการจัดการเรียนการสอนเพื่อให้ การสอนการจัดกระบวนการเรียนรู้ ถ่ายทอดความรู้สู่ผู้เรียนให้เกิดความเข้าใจ เกิดปัญญาบรรลุผล ดังนี้ คุณลักษณะซึ่งเรียกได้ว่าเป็นลีลาในการสอนในการสอนจะได้ผลดีดึงดูดความสนใจของผู้เรียน ถ้าผู้เรียนสนใจ มีความสุข สนุกกับลีลาการสอนของครูและการนิเทศการจัดการเรียนการสอนก็ย่อมต้องมีลีลาในการนิเทศติดตามเพื่อให้เกิดผลสำเร็จ 4 อย่าง ดังนี้

1. สันทิสนา การจะสอนคนอื่น เราก็คงต้องอธิบายหรือบอกหรือแนะนำ ชี้แนะให้ผู้อื่น ไม่ว่าจะเป็น ตัวครูผู้สอน ผู้นิเทศ ผู้เรียน หรือแม้แต่ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องต้องได้เห็นชัดเจน แจ่มแจ้ง เข้าใจในสิ่งที่เราพูด อธิบาย บอก แนะนำ ชี้แนะแนวทางต่างๆราวกับจูงมือเขาไปดูให้เห็นสิ่งนั้นด้วยตา

2. สมาทปนา การสอนคน การนิเทศติดตามการสอนของครู ครูผู้สอน หรือผู้นิเทศ ก็ต้องพูดชักจูง แสดงบทบาทขั้นตอนนั้นให้เห็นตามชัดเจน คล้อยตาม จนคนนั้นต้องยอมรับและนำไปปฏิบัติตามคำแนะนำ คำอธิบาย คำชี้แนะ

3. สมุดเตชนา พุดกระตั้น สร้างแรงบันดาลใจ ให้เกิดความกล้าที่จะทำจะตัดสินใจ กำลังใจไม่ท้อแท้ อดทน มีพลังในการต่อสู้ปัญหาอุปสรรคขวางกั้น ให้มีความเพียรพยายาม อดสาหะ และเชื่อมั่นในตนเอง มั่นใจว่าจะทำได้ ทำสำเร็จได้ไม่หวั่นไหว

4. สัมผัสทั้งสนา การทำงาน การปฏิบัติที่เต็มเปี่ยมความเบิกบานใจ ความสุขที่เกิดขึ้นภายใน การแสดงออกด้วยเทคนิค กระบวนการถ่ายทอดที่เร้าความสนใจ ทำให้ผู้เรียน ผู้สอน ผู้นิเทศ เต็มไปด้วยรอยยิ้ม ร่าเริง เบิกบาน ฟังได้เรื่อยๆ ไม่เบื่อ มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ตอบสนองกันในเชิงบวกและเปี่ยมด้วยความหวังเห็นหนทางออกในการแก้ปัญหาหรือพัฒนาต่อยอด เพราะมองเห็นคุณประโยชน์ที่จะได้รับจากการนำไปปฏิบัติ

มีตัวอย่างในการดำเนินการสอนหรือแนะนำผู้อื่นด้วยพุทธลีลาต่งเอกเช่นตัวอย่างในสมัยพระพุทธรูปที่พระพุทธรูปเจ้าทรงมีกลเม็ดวิธีการสอนอันชาญฉลาดตามสติกำลังของพระองค์เอง เมื่อพระองค์ทรงแสดง พระธรรมเทศนาจบลง มักมีผู้สรรเสริญพระธรรมเทศนาเสมอว่า แจ่มแจ้งจริงพระองค์ ผู้เจริญรู้แจ้ง แจ่มแจ้งจริง พระธรรมเทศนาของพระองค์เหมือนหางของที่คว่ำอยู่แล้วเปิดออกที่ปิดบอทางแก่คนหลงทางส่องประทีปในเมืองให้คนที่มึนงงเห็นรูป (วสิน อินทสระ, 2561)

การเรียนรู้แบบพุทธเป็นวิธีการที่พระพุทธรูปเจ้าทรงเผยแพร่พระธรรมที่พระองค์ได้ตรัสรู้เพื่อให้ประชาชนทุกหมู่เหล่าได้เรียนรู้ ศึกษาแนวการสอนของพระพุทธรูปเจ้า ซึ่งมีลักษณะสำคัญ 4 ประการ ดังนี้ 1) สันติสนา ในการอบรมสั่งสอนธรรมะของพระองค์จะชี้แจงให้ผู้ฟังอย่างเข้าใจอย่างแจ่มแจ้ง ชัดเจน เห็นจริง 2) สมาปทา พระองค์จะอธิบายให้ผู้ฟังเห็นว่าเรื่องที่พูดถึงนั้นเป็นความจริง 3) สมุดเตชนา พระองค์จะใช้วิธีปลุกเร้าใจให้ผู้ฟัง คึกคัก กระตือรือร้นที่จะปฏิบัติตามหลักธรรมนั้นให้ประสบความสำเร็จ และ 4) สัมผัสทั้งสนา ในการบรรยายธรรมะเรานำมาปรับใช้การนิเทศติดตามกระบวนการสอนของครูเหมือนพระพุทธรูปสามารถสร้างบรรยากาศให้เอื้อต่อการเรียนรู้ของพุทธสาวก (วรวิทย์ วสินสรการ, 2546)

โดยมีพุทธวิธีการสอน อธิบาย การถ่ายทอด ดังนี้

1. เกี่ยวกับเนื้อหาหรือเรื่องที่สอน สอนจากสิ่งใกล้ตัวพอให้มองเห็น เข้าใจง่ายหรือรู้เห็นเข้าใจอยู่แล้ว ไปหาสิ่งที่เห็นเข้าใจยากหรือยังไม่รู้ไม่เห็นไม่เข้าใจ ตัวอย่างที่เห็นชัดในโลกความจริงแห่งสังขาร มองตามอริยสัจ ซึ่งทรงเริ่มสอนจากความทุกข์ ความเดือดร้อน ปัญหาชีวิตที่คนมองเห็นและประสบการณ์อยู่โดยธรรมดา รู้เห็นประจักษ์กันอยู่ทุกคนแล้ว ต่อจากนั้นจึงเสาะหาสาเหตุที่ยากลึกซึ้งและทางแก้ไขต่อไป

2. สอนเนื้อเรื่องที่สอนลุ่มลึกยากลงไปตามลำดับและความต่อเนื่องกันเป็นสายลงไปอย่างที่เราเรียกว่าสอนเป็นอนุพัทพิกถา ตัวอย่างคือ อนุพัทพิกถา ไตรสิกขา พุทธโอวาท 3 เป็นต้น

3. ถ้าสิ่งที่สอนเป็นสิ่งที่แสดงให้เห็นได้ก็สอนด้วยของจริง ให้ผู้เรียนได้ดู สัมผัส ได้เห็นได้ฟังเองอย่างที่เราเรียนรู้ลงมือปฏิบัติจนเกิดประสบการณ์ตรงเป็นความรู้ที่ยั่งยืน เช่น ทรงสอนพระนันทะที่คิดถึงคู่รักคนงามด้วยการทรงพาไปชมนางฟ้า นางอัปสรเทพธิดา ให้เห็นกับตา

4. สอนตรงเนื้อหา ตรงเรื่อง คมอยู่ในเรื่อง มีจุด ไม่วกวน ไม่ไขว้เขว ไม่ออกนอกเรื่องโดยไม่มีอะไรเกี่ยวข้องในเนื้อหา

5. สอนมีเหตุผล ตรงตามเห็นจริงได้ อย่างที่เราเรียกว่า สนิทาน

6. สอนเท่าที่จำเป็นพอดีสำหรับให้เกิดความเข้าใจ ให้การเรียนรู้ได้ผลไม่ใช่สอนเท่าที่ตนรู้ หรือสอนแสดงภูมิว่าผู้สอนมีความรู้มากเหมือนอย่างที่เราพุทธเจ้าเมื่อประทับอยู่ในป่าประดู่ลายใกล้เมืองโกสัมพได้ทรงหยิบใบไม้ประดู่ลายเล็กน้อยใส่กำพระหัตถ์

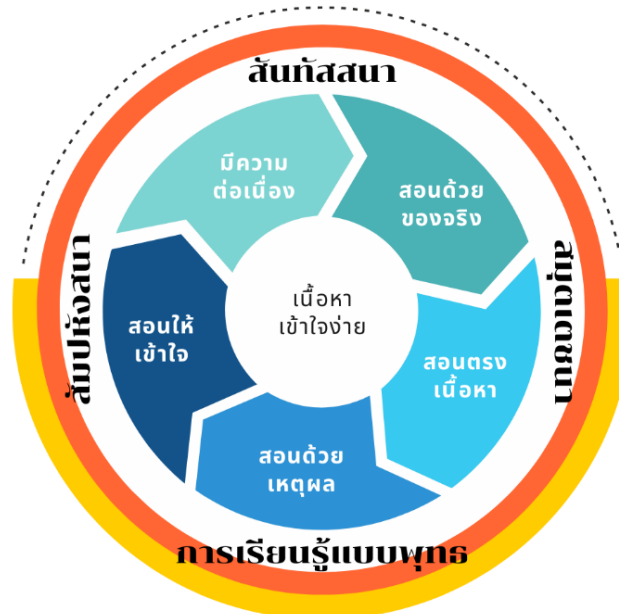
สรุปว่า การนิเทศการจัดการเรียนการสอนเป็นภารกิจสำคัญที่ต้องทำอย่างต่อเนื่องเพื่อเป็นการช่วยเหลือครูผู้สอนให้เกิดทัศนคติที่ถูกต้อง รู้จักมองสิ่งต่างๆตามที่มันเป็นอยู่และสามารถจัดการกับสิ่งเหล่านั้นตามที่ควรจะเป็นผู้นำทางหรืออำนวยความสะดวกเปิดโอกาส มีปัญญา มีความจริงใจ ซื่อสัตย์ ตั้งใจช่วยเหลือพยายาม ค้นหาสรรหา กลอุบาย กลวิธี และอุปกรณ์ต่างๆ และผู้สอนมีปัญญาเป็นสิ่งที่สร้างสรรค์ขึ้นมาจากความรู้อยู่ในตัวเอง ผู้สอนทำหน้าที่เป็นกัลยาณมิตร ช่วยชี้แนะทางการเรียน วิธีสอน อุบาย และกลวิธีต่างๆ เป็นสื่อหรือเป็นเครื่องผ่อนแรงการเรียนการสอน อิศราภาพในทางความคิด ดังนั้น ไม่ว่าจะเป็นครูผู้สอน ผู้นิเทศย่อมต้องมีลีลาเฉพาะตัวบุคคลและในการนิเทศติดตามก็ต้องมีลีลาเช่นกันเพื่อให้เกิดผลสำเร็จ 4 อย่าง ดังนี้ สันทัดสนา สมาทปนา สมุตเตชชา สัมปหังสนา และการเรียนรู้แบบพุทธเป็นวิธีการที่พระพุทธเจ้าทรงเผยแผ่พุทธวิธีการสอน การอธิบาย ถ่ายทอดดังนี้ 1) เกี่ยวกับเนื้อหาหรือเรื่องที่สอนสร้างความเข้าใจอย่างง่ายให้มองเห็น 2) สอนเนื้อเรื่องที่สอนลุ่มลึกยากลงไปตามลำดับและความต่อเนื่องกัน 3) ถ้าสิ่งที่สอนเป็นสิ่งที่แสดงให้ได้ก็สอนด้วยของจริง 4) สอนตรงเนื้อหาตรงเรื่อง 5) สอนมีเหตุมีผล ตรงตามเห็นจริงได้ และ 6) สอนเท่าที่จำเป็นพอดีสำหรับให้เกิดความเข้าใจ

บทสรุป

พุทธลีลาจัดเป็นกระบวนการ เทคนิค และกลวิธีของผู้นิเทศในการติดตามนิเทศการเรียนการสอนของครูเพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียนหรือสร้างองค์ความรู้ให้เกิดขึ้นกับผู้เรียน ดังนั้นผู้ที่จะมาเป็นคนนิเทศติดตามประเมินกระบวนการสอนของครูผู้สอน ต้องมีความรู้ ความเข้าใจองค์ประกอบของกระบวนการขั้นตอน อย่างแจ่มแจ้ง รู้จริง เป็นผู้คอยช่วยเหลือ แก้ปัญหา ขอบกพร่อง แนะนำ ชี้แนะ แนวทาง การบอกอธิบายให้รู้ถึงสาเหตุอย่างแจ่มแจ้งชัดเจน ชักจูง โน้มน้าวให้เชื่อตาม คล้อยตาม สร้างแรงบันดาลใจ ไม่ย่อท้อต่ออุปสรรคมองเห็นทิศทาง ประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นหรือทำให้สำเร็จถึงเป้าหมายที่วางไว้ ครูผู้สอนสามารถนำไปปฏิบัติได้อย่างถูกวิธีและทั้งสองฝ่ายเกิดการยอมรับกัน สามารถแลกเปลี่ยนแนวคิด เทคนิคร่วมกัน เป็นกัลยาณมิตรต่อกัน อย่างไรก็ตามไม่จะเป็นครูผู้สอน ผู้นิเทศ ผู้เรียนหรือผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกคนย่อมเป็นผู้มีลีลาในการถ่ายทอดผู้มีลีลาในการถ่ายทอดดีผู้รับย่อมมีความสุข เบิกบาน ทำให้รู้เข้าใจแจ่มแจ้งลึกซึ้งย่อมนำไปสู่เป้าหมายสำเร็จโดยง่าย การนำพุทธลีลาเข้ามาใช้ในชีวิตประจำวันในการสื่อสารจะทำให้เกิดความผาสุกทุกฝ่ายเนื่องจากการถ่ายทอดดี เข้าใจง่าย รู้แจ่มแจ้ง เข้าใจซึ่งกันและกัน เป็นการยอมรับรับโดยธรรมย่อมเป็นกัลยาณมิตรต่อกัน การจะสอนหรือถ่ายทอดเลือกให้ตรงกับบุคคลดังเช่นบัว 4 เหล่า โดยสรุปองค์ความรู้การศึกษานิเทศการสอนตามหลักพุทธลีลา ดังในภาพที่ 1

การนิเทศการสอนตามหลักพุทธลีลา

BUDDHIST-INFORMED TEACHING SUPERVISION

ภาพที่ 1 นิเทศการจัดการเรียนสอนตามหลักพุทธลีลา

เอกสารอ้างอิง

- กรองทอง จิรเดชากุล. (2550). คู่มือการนิเทศภายในโรงเรียน. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ธารอักษร.
- คณะกรรมการคุรุสภา. (2557). มาตรฐานวิชาชีพทางการศึกษา. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- จอมพงศ์ มงคลวนิช. (2555). การบริหารองค์การและบุคลากรทางการศึกษา. กรุงเทพมหานคร: วีพรีนธ์ (1991).
- ชุมศักดิ์ อินทร์รักษ์. (2551). การบริหารงานวิชาการและการนิเทศภายในสถานศึกษา. พิมพ์ครั้งที่ 5. ปัตตานี: มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี.
- ณัฐกานต์ ฉิมงาม. (2564). หลักการ แนวคิด ทฤษฎีการนิเทศการศึกษา. นครสวรรค์: สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์ เขต 1.
- พระธรรมปิฎก (ป. อ. ปยุตฺโต). (2543). รู้จักพระไตรปิฎก เพื่อเป็นชาวพุทธที่แท้. กรุงเทพมหานคร: ผลิธัมม.
- พระธรรมปิฎก (ป. อ. ปยุตฺโต). (2541). พุทธวิธีในการสอน. แหล่งที่มา https://www.watnyanaves.net/th/book_detail/313. สืบค้นเมื่อ 5 มกราคม 2568.
- พระธรรมปิฎก (ป. อ. ปยุตฺโต). (2542). พุทธธรรม. พิมพ์ครั้งที่ 8. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตฺโต). (2547). พระไตรปิฎก : สิ่งที่ชาวพุทธต้องรู้. แหล่งที่มา https://www.watnyanaves.net/th/book_detail/275 สืบค้นเมื่อ 5 มกราคม 2568.
- ภณทิรา สุภาร. (2557). รูปแบบการบริหารจัดการการนิเทศการศึกษาสำหรับศตวรรษที่ 21. คุษณินพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต. มหาวิทยาลัยศิลปากร.

- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- รุ่งชัยดาพร พรเวหะชาติ. (2551). การนิเทศการศึกษา. พิมพ์ครั้งที่ 5. สงขลา: มหาวิทยาลัยทักษิณ.
- วศิน อินทสระ. (2545). พุทธวิธีในการสอน. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์เมตตาธรรมา.
- สถาพร สมอุทัย. (2565). “การนิเทศการศึกษา” หนึ่งตัวช่วยในการพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21. วารสารวิจัยวิชาการ, 5(3), 275-288.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต1. (2564). แผนปฏิบัติการนิเทศการศึกษา กลุ่มนิเทศติดตามและประเมินผลการจัดการศึกษา. กาฬสินธุ์: สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 1.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2562). ปิณฑังการนิเทศภายในห้องเรียนเป็นฐานเพื่อการพัฒนาคุณภาพของผู้เรียน. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2564). แนวทางการนิเทศการจัดการเรียนรู้เชิงรุก. Active Learning. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.
- สุชีพ ปุญญานุภาพ. (2539). พระไตรปิฎกฉบับประชาชน. พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- เสถียรพงษ์ วรรณปก. (2542). พุทธวิธีสอนจากพระไตรปิฎก. กรุงเทพมหานคร: อรุณการพิมพ์.
- อัญชลี ธรรมะวิธีกุล. (2554). กระบวนการในการจัดการนิเทศการศึกษา. แหล่งที่มา <https://panchalee.wordpress.com/2009/03/30/process/> สืบค้นเมื่อ 5 มกราคม 2568.
- Aggarwal, S. P. (1967). Inventory control aspect in warehouses. New Delhi: Indian National Science Academy.
- Briggs, Thomas H. and Joseph Justman. (1952). Improving Instruction through Supervision. New York: McMillan.
- Glickman, C.D. (1981). Developmental Supervisor: Alternative Practices for Helping Teachers Improve Instruction. Washington D.C.: Development.
- Harris, Ben M. (1985). Supervisory Behavior in Education. New Jersey: Prentice-Hall. Supervision and Curriculum Development.